

עניינים תוכן

2	מבוא
3	רקע להקמת הממלכה הצלבנית
3	מקורות
3	פרק ראשון: רקע להקמת הממלכה הצלבנית
4	מסע הצלב הראשון
5	הקמת הממלכה הצלבנית
6	יחסים בין נוצרים מזרחיים ונוצרים מערביים ערב הקמת הממלכה הצלבנית
7	פרק שני: החיים בממלכה הצלבנית
7	חברה ומשטר
9	כלכלה
10	דת בממלכת הצלבנים
11	יחסי חוץ
11	סוף ממלכת הצלבנים
12	פרק שלישי: יחסי נוצרים ביזנטיים ונוצרים פרנקים
12	מקורות
13	ניתוח המקורות
16	פרק רביעי: יחסי נוצרים ביזנטיים ובין נוצרים פרנקים
16	יחס מנצל- מנוצל
19	גישה מורכבת ליחסים
21	סיכום
23	ביבליוגרפיה

מבוא

נושא העבודה: יחסי הנוצרים הפרנקים עם הנוצרים המזרחיים (יוונים) בממלכת ירושלים הפראנקית.

הממלכה הצלבנית בירושלים היא הישות המדינית האירופאית הראשונה אשר הוקמה מחוץ לאדמת אירופה. תחילתה של הממלכה הצלבנית היא עם קריאתו של האפיפיור אורבאנוס השני לצאת למסע צלב על מנת לשחרר את הקבר הקדוש מן הכיבוש המוסלמי. נאומו זה של אורבאנוס הניח את היסודות להקמת התנועה הצלבנית אשר גם הקימה את הממלכה הצלבנית ובדיעבד יצרה תנועה אשר המשיכה להתקיים במשך מאות שנים. תנועה זו הייתה חשובה הייתה חשובה ביותר עובר האירופאים לעצמם וגם בעיצוב היחסים בין העמים המוסלמים והעמים הנוצריים במשך מאות שנים לאחר יציאתו של מסע הצלב הראשון והקמת ממלכת הצלבנים בירושלים.

לאחר הקמתה של ממלכת הצלבנים היא ניהלה את חייה באופן שוטף, כאשר היא צריכה להניח את נשק הכיבוש ולהתחיל בפעילות אשר הייתה אמורה לייצב את שלטונה מבחינה פנימית וחיצונית, אל מול איומי הכובשים. למעשה היא הצליחה להתקיים כל עוד המוסלמים לא היו מאוחדים כמקשה אחת מולם. כאשר המוסלמים הצליחו להתאחד, תחת סאלח א דין כשמונים ושמונה שנים לאחר הקמת הממלכה הצלבנית, הם איבדו את הממלכה. לנוכח האתגרים והקשיים עמה נאלצה להתמודד הממלכה הצלבנית היא ניהלה גם מערכת יחסים עם הנוצרים המקומיים אשר חיו באזורים אותם היא כבשה וניהלה במשך השנים הללו. מצד אחד הם היו נוצרים כמוהם, אולם מצד שני הנוצרים הללו חיו שנים תחת שלטון מוסלמי ותרבותם הייתה שונה לאין שיעור מתרבותם של הצלבנים אשר הגיעו מאירופה.

אם כן עולה השאלה מה הייתה מערכת היחסים בין הנוצרים המקומיים ובין הנוצרים הפרנקים אשר לא רק פקדו את הארץ והפכו להיות חלק מן האוכלוסייה שלה אלא גם היו המעמד השולט אשר בידו הייתה ההגמוניה על ניהול החיים בארץ ישראל. האם הם התייחסו אל הנוצרים המזרחיים כאל שווים להם, מבחינה חברתית, משפטית ותרבותית, או שמא ראו בהם נוצרים מסוג אחר, אשר לא קרוב להם כפי שהיה מצופה. זאת משום שאותם נוצרים מקומיים, למרות היותם נוצרים, היו בעלי תרבות שונה לחלוטין מן התרבות האירופאית.

על מנת לענות על שאלת המחקר ראשית אתאר בפרק הראשון את הרקע להקמת ממלכת הצלבנים, את היחסים בין הביזנטיים ובין הפרנקים ערב מסע הצלב הראשון, את מסע הצלב עצמו ואת הקמת ממלכה. לאחר מכן אתאר מבחינה כללית את אופי החברה הצלבנית כפי שהיא התקיימה בארץ במשך כל אותם השנים. את שאלת היחסים אתאר בשני הפרקים האחרונים. ראשית אתאר מקורות ראשוניים מן התקופה, אשר עוסקים בצורה עקיפה או ישירה ביחסי אשר התקיימו בין הקבוצות השונות ואנסה ללמוד כיצד בני התקופה ראו האחד את השני. לאחר מכן אתאר שתי גישות שונות במחקר אשר מנתחים את מערכת היחסים בין הקבוצות באופן שונה. חלק הסיכום יארגן את הדעות הללו, יחד עם התובנות אשר ילמדו מן המקורות וניסה לענות על שאלת המחקר באופן ישיר.

פרק ראשון: רקע להקמת הממלכה הצלבנית

מקורות

על מנת להכיר את התקופה ואת הרקע להקמת הממלכה הצלבנית יש להכיר את הספרות אשר עוסקת במחקר ואת המקורות בני התקופה אשר עוסקים בתיאור התקופה. בין המקורות של התקופה אשר עשויים ללמד אותנו על אשר אירע שם ניתן לציין את גיוס מצור, אחד ההיסטוריונים החשובים בני התקופה, אשר חיבורו הנוגע כרוניקה מלמד אותנו רבות מאוד על האירועים אשר הביאו להקמת הממלכה הצלבנית. תפיסתו היא אנטי מוסלמית מובהקת והוא כותב מתוך נקודת מבט פרו נוצרית אבסולוטית. יש לזכור זאת כאשר אנו משתמשים בדבריו על מנת להבין את התקופה, ולקחת בחשבון את נקודת המבט שלו כאשר הוא מתאר את האירועים.

ספרות המחקר אשר עוסקת בתקופה היא רבה מאוד מאחר ותחום זה הוא תחום אשר נחקר רבות במחקר ההיסטורי. חוקרי ספרות המחקר חלוקים בדעתם על הסיבות אשר הובילו למסע הצלב אשר עזר לייסד את ממלכת הצלבנים, חוקרים מסוימים רואים בירושלים כמטרת מסע הצלב, ואחרים רואים בסיבות אחרות, כמו רצון הכנסייה להטיל את מרותה על השלטון החילוני באירופה את הסיבה. במהלך סקירה זו אנסה לתאר כמה סיבות שונות ודעות שונות בנוגע לסוגיות הללו.

רקע להקמת הממלכה הצלבנית

הממלכה הצלבנית הוקמה לאחר מסע הצלב הראשון בשנת 1099 על ידי כוחות אירופאים אשר נשלחו למסע שחרור ארץ הקודש מידי המוסלמים על ידי האפיפיור באותה העת, אורבאנוס השני. הסיבה ליציאה למסע הצלב מעוררת מחלוקת במחקר ואין עליה הסכמה חד משמעית. באופן כללי ניתן לומר כי הסיבה לכך הייתה מורכבת משני גורמים עיקריים, גורם דתי וגורם מעשי, אשר יחדיו הביאו ליציאה למסע הצלב.

ראשית, יש לבחון את התמורות אשר אפיינו את העולם הדתי נוצרי מערבי של אותה העת. כמה עשורים לפני ההכרזה על מסע הצלב הובילה הכנסייה הקתולית תיקון גדול בקרבה, אשר נועד לחזק את ההשפעה שלה בעולם הנוצרי מערבי בו היא התקיימה. המטרה הייתה ליצור הפרדה בין אנשי הכנסייה ובין החילונים על מנת להאדיר את שמם של אנשי הכנסייה. מטרה נוספת הייתה לחזק את מעמדם של אנשי הכנסייה מול אנשי השלטון החילוני. הרצון של האפיפיור היה להיות מנותק מן התלות בשלטון החילוני ולא להיות נתון למרותו¹. הכנסייה הרומית החלה לתפוס את עצמה באופן רב ממדי, לא כמייצגת של קהילה מסוימת באירופה, אלא כמייצגת את כל העולם הנוצרי. הקהילה אותה היא ביקשה ליצור היא

¹ איריס שגריר, מסעי הצלב: היסטוריה והיסטוריוגרפיה, רעננה, 2014, עמ' 28